

"GLOSOLALIA"

Elvira Koic, Pavo Filakovic, Sanea Nađ i Ivan Ćelić

Sažetak

U ovom članku autori nas teorijski i prikazom dvaju slučajeva upoznaju s fenomenom glosolalije, neobičnim vokalnim izražavanjem koje je nalik govoru ili jeziku. Smisao, značenje i funkcija glosolalije blisko su vezani uz socijalni i kulturni kontekst pa se ona doživljava normalnim i očekivanim ponašanjem u religioznim molitvenim skupinama, dok se kod duševno oboljelih osoba smatra psihopatološkim simptomom. Povijesno teološke rasprave obrazlažu čistu spiritualnu etiologiju glosolalije, dok prikazi aktualnih istraživanja prikazuju fenomen glosolalije kao rezultat naučenog ponašanja i vježbanja. Glosolalija se pojavljuje kao individualni ili skupni fenomen, s posljedičnim dobrim osjećanjem govornika i osoba u njegovoj okolini što se psihodinamički objašnjava regresijom na rane razvojne stupnjeve. U toj privremenoj regresiji je i objašnjenje pozitivnog, gotovo psihoterapijskog učinka glosolalije.

Ključne riječi: glosolalija; ksenolalija; katafazija; "govorenje u jezicima"; "dar jezika"; jubilacija; borderline poremećaj osobnosti.

The name and address of the corresponding author:

¹ E. Koić, ¹Psychiatric department, General Hospital Virovitica,

Virovitica, Gajeva 21, 33000, Croatia; Tel. +385 33 725-444, Fax +385

33 725-323E-mail: elvira.koic1@vt.t-com.hr

“GLOSSOLALIA”

Uvod i definicija

Prema definiciji, glosolalija je vokalizacija zvukova koji samo nalikuju, ali su semantičkim značenjem i sintaksom različiti od svih poznatih govora i jezika. Termin je izveden iz grčkog jezika od "glosso, glossa = jezik" i "lalein, laleo, lalia = govoriti, govorim, govor", pa se "glosolalia" prevodi kao "govorenje u jezicima" (1,2,3). Srodan termin je "ksenolalia", koji se izvodi iz grčkih riječi "xenos = strani" i "lalia", tj. – strani jezik. Označava svjesno govorenje realnim, postojećim, jezicima (npr. njemački, engleski, hrvatski...), a koji su strani samo onoj osobi koja ih nije naučila (4). Glosolalija se opisuje od davnina u mnogim zajednicama diljem svijeta. Jenings je opservirao prakticiranje glosolalije kod nekršćanskih religija: Peyote kulta u sjevernoameričkih Indijanaca, Indijanaca Haida na pacifičkom sjeverozapadu, šamana u Sudanu, kulta Shango na zapadnoj obali Afrike, kulta Shago u Trinidadu, kulta Voodoo na Haitiju, Aborigina u južnoj Americi i Australiji, Eskima u subarktičkoj regiji Sjeverne Amerike i Azije, šamana na Grenlandu, Dyaksa na Borneu, kulta Zor u Etiopiji, sibirskih šamana, Indijanaca Chaco u Južnoj Americi, Curanderosa u Andama, Kinka u Afričkom Sudanu, šamana Thonga u Africi i kod tibetanskih redovnika (5).

Goodman je proučavao pojavljivanje glosolalije u četiri kulturna ozračja, uključivši mističnu školu yoge, inicijacijsku ceremoniju šamanizma, rituale kod grčkih Apolonovih svećenika, izraelskih starosjedilaca, kvekera i metodista (6). Glosolalija se najčešće javlja u obliku ekstatičnog izražavanja u religijskim skupinama koje tijekom svojih uobičajenih rituala izazivaju stanja transa ili religijskih ekstaza (7). U tim slučajevima glosolalija se smatra izrazito pozitivnim fenomenom i ne doživljava se psihičkim poremećajem (8). Početkom prošlog stoljeća glosolalija je smatrana oblikom masovne hysterije ili psihoze, a danas je postignut znanstveni konsenzus kojim se smatra legitimnom religijskom aktivnošću, a ne psihopatološkim fenomenom pa je Međunarodna klasifikacija bolesti ne evidentira (9).

Glosolalija u religioznom kontekstu

U religioznom kontekstu, a posebno u kršćanskom karizmatičkom ozračju, glosolalija je visoko poštovana pojava. Povezana je s idejom o opsjednutošću Duhom Svetim i komunikacijom s Bogom. "Dar govorenja" dobiva se za molitvu i za naviještanje evanđelja u tuđim jezicima koje govornik nije nikada učio (10.). Prema Bibliji, jezici su dani za molitvu i za slavljenje Boga, za razgovor između ljudi i anđela što se navodi u dijelu Biblije u kojem apostoli Pavao i Luka opisuju djela Duha Svetoga u Crkvi prvoga stoljeća (Biblija, Djela :2:4,6-8; 11; 1. Kor. 14:26-28, 39-40; Dj.:1-4; 1. Kor. 13:1).

Ta zbivanja otpočinju izljevom Duha na Pentekost, koje je popraćeno pojavom glosolalije: "*Svi se oni napuniše Duha Svetoga te počеше govoriti tuđim jezicima kako ih je već Duh nadahnjivao da govore*", ([Biblija, Djela:2:4](#)). Potom apostoli putujući provode evangelizaciju, tj. propovijedaju evanđelje na jeziku zemlje u koju dođu tako da ih razumiju pripadnici mnogih naroda. Dakle, glosolalija je akt apostoljenja, koji razlikuje apostole od neprosvjetljenih (11). Tijekom povijesti Crkve postoji kontinuitet pojavljivanja glosolalije /Sv. Irenej, 2. st.; Simeon; Sv. Franjo Ksaverski/, ali je sporadično opisivana sve do 1901. godine kada se u Topeki i Los Angelesu prvi put događa u javnosti, na masovnom skupu. Od tada službeno datira i početak klasičnog "pentekostalizma". Pentekostalci su skupina unutar protestanske crkve, koji su svoje ime dobili po novozavjetnoj grčkoj riječi pentekostes što označava pedeseti dan nakon Isusova uskrsnuća, inače blagdan Duhova, rođendan kršćanske Crkve. U pentekostalnom pokretu najvažnije je upravo govorenje nepoznatim jezicima, koje se smatra jednim od devet darova Duha Svetoga i "krštenjem u duhu", tj. znakom da je Duh Sveti ušao u vjernika. Nakon prvog krštenja u vodi, pentekostalci smatraju pojavu "govorenja u jezicima" jasnim znakom krštenja u Duhu Svetom, kao što je kršten Isus. Tim iznenadnim govorenjem dolazi do jednostavne osobne transformacije koja se smatra pravim krštenjem (baptizacijom) onih koji progovore. Glosolalija tako predstavlja "mosno rođenje", akt spaljivanja mostova k prošlom životu, koji odvaja nove vjernike od njihova prijašnjeg identiteta i daje im skupni legitimitet. Ona afirmira sva njihova uvjerenja (12,13).

Glosolalija u psihopatološkim stanjima

Osim visokog stupnja napetosti, tj. stresa, u razdoblju prije pojave glosolalije, kod osoba koje je prakticiraju uglavnom nisu zabilježeni psihopatološki simptomi. Takvu pojavu susrećemo međutim i unutar poznatih psihijatrijskih entiteta, npr. kod shizofrenije i manično depresivne psihoze (14,15,16). Glosolalija se može pojaviti i kao posljedica neuroloških poremećaja, kao što su npr. epileptogena izbijanja u temporalnom režnju velikog mozga, Wernickeova afazija, različita toksička stanja i drugo (17,9). Poremećaj sličan glosolaliji je katafazija (cataphasia). Riječ je o formalnom poremećaju mišljenja i govora, koji se označava kao nesustavna shizofrenija. U tom se poremećaju halucinacije i sumanute ideje pojavljuju incidentno, a dominira paralogično mišljenje, inkoherencija do "salate od riječi", paragramatizmi, agramatizmi i neologizmi, što je sve praćeno uglavnom euforičnim afektom (18). Opisan je i slučaj pojave glosolalije u osobe koja je pokazivala i sindrom umišljene ili pseudotrudnoće (pseudocyesis), kojim se opisuje stanje u kojem žena koja nije trudna ima čvrsto uvjerenje u postojanje trudnoće, uz istodobno pojavljivanje gotovo svih simptoma i znakova trudnoće sve do lažnog poroda kada osjeća kontrakcije miškulature i porođajne boli (19,20).

Glosolalija tijekom razvoja govora

Govor predstavlja poseban kodeks znakova i simbola koji služe ljudskoj komunikaciji. Riječ prenosi poruku od individue, koja upotrebljava jezični kod na voljni i intencionalni način (sa željom za komunikacijom). Dakle, govor je svjesno komunikativno ponašanje, akt prijenosa specifičnih poruka od govornika slušaču s pretpostavkom da oba partnera posjeduju isti lingvistički kód. Razvoj govora može se podijeliti na neverbalno i verbalno razdoblje, a prema Piagetu na tri razine: nesvjesnu ili fantazijsku, egocentričnu i razumljivu ili komunikativnu razinu (21). Prvi trimestar postnatalnog razdoblja karakterizira mesodiencefalička i limbička predominacija, dominiraju vokali, a u psihološkom životu emocije, odnosno nedominantna hemisfera, koju karakterizira intuitivno, prostorno, receptivno, tonalno i holističko mišljenje. Ego razvoj korelira s porastom uporabe konsonanata, odnosno funkcioniranja dominantne hemisfere, za koju je karakteristično analitičko, linearno, aktivno, verbalno i organizacionalno mišljenje. Leksički izbor u osnovi je, kao i nesvjesno, bezgraničan tako da dijete izvorno pokazuje sposobnost sudjelovanja u leksičkom i gramatičkom sustavu bilo kojeg jezika. Normalni proces separacije-individuacije oko šestog mjeseca karakterizira uporaba vokala i

"mekih" suglasnika (h, l, m, n, p, t, v) i slogova kao što su npr. ma-ma, a u drugoj polovici godine i "tvrdih" suglasnika (b, d, f, g, k) te slogova kao što su npr. ba-ba, ta-ta. Prva faza koincidira s ranom oralnom (oralno-inkorporativnom), simbiotskom i ranom subfazom diferencijacije po Mahlerovoj, a druga faza s kasnim oralnim stadijem (oralno sadističkim, oralno agresivnim). Tada počinje individualni put razvoja jezika - izlaskom djeteta iz dijade s majkom i pojavom oca (22). Prema Vivieru (Vivier, 1968), glosolalija je upravo manifestacija sjećanja na preverbalni govor, odnosno razvojna regresija na infantilni stupanj, regresija komunikacije u službi ega. Takva komunikacija je afektivno objektna komunikacija, koja zapravo predstavlja dječji govor, konverziju emocija, simbiotski, onipotentni surogat oca ili majke. Riječ je o razvojnom kontekstu koji dinamski, psihosocijalno i etiološki oblikuje osnovu borderline psihopatologije, tj. granične organizacije osobnosti gdje je došlo do fiksacije na stupanj razlikovanja selfa od objekta i postizanja stalnosti objekta, odnosno fazu separacije-individuacije, koja se događa tijekom trećeg do osmog, pa od 10. do 16. mjeseca razvoja (23). Mada glosolalija nije obavezno u odnosu sa specifičnim tipom osobnosti, ipak je veći broj graničnih poremećaja osobnosti u osoba koje je prakticiraju kao i onih koje su iskusile težak životni početak, u obiteljskom okruženju prepunom napetosti, konflikata, nesigurnosti, anksioznosti, straha i stresa (15).

Glosolalija u psihodinamskom kontekstu

Razmatranje glosolalije sa strane psihoanalitičkog diskurza nužno vodi razmatranju uloge jezika, govora, znakova, simbola i interpretaciji strukture nesvjesnog. Glosolalija je primjer uporabe jezika koji dovodi blizu svijesti ono što osoba ne može staviti u riječi, a pri tom ne izaziva stid, krivicu, očaj ili anksioznost. Osoba se osjeća kao da je izrazila ono što se riječima ne može obuhvatiti, čime glosolalija postaje vrsta iluzornog govora u kojem je jezik oslobođen komunikativne funkcije. Freud i Breuer još su za vrijeme suradnje na tretmanu histerije smatrali da je govor mehanizam koji osim komunikativne vrijednosti posjeduje i sposobnost otpuštanja zatomljenih afekata služeći tako kao supstitut direktne akcije. Prezentacija riječi zapravo je kompleks auditornih, vizualnih i kinestetičkih elemenata koji imaju značenje vezujući se za objektne prezentacije. Kada je riječ vezana na iskustvo, postoji povećanje kognitivne i referencijalne preciznosti koja omogućuje da ono što je prije bilo samo ocrtano, postane i potpuno shvaćeno. Implikacija te ideje dovodi u konačnici do toga da u velikoj mjeri postaje svjesnim ono što se može imenovati. Jezik kao energetski mehanizam tako dovodi do svjesnosti procese izvan dosega svijesti služeći istodobno dijeljenju takvog iskustva s drugima (21).

Psihoanalitičari dakle smatraju da govor predstavlja samo dio površine dubokog nivoa nesvjesnih kapaciteta, a da taj nivo može potjecati iz nepoznatog, nesvjesnog područja unutar čovjeka ili izvan njega. Fraza "totalna ili kolektivna svijest" uključuje i svjesno i nesvjesno i sadrži i religijske implikacije, koje je Jung istraživao (24). On napominje kako je pretpostavka o ljudskoj psihi koja se sastoji od slojeva koji leže ispod svjesnih gotovo uobičajena, ali da se pretpostavka kako bi mogli postojati slojevi iznad svijesti čini spekulativnom. Prema Jungu (Jung, 1963) svjesni um zahtijeva centralnu poziciju dok ga nesvjesni sadržaji povezuju s kretanjem unatrag. Istodobno, nesvjesni um je proširen i kretanjem prema naprijed intuicijom i subliminalnom percepcijom. Intuicija i percepcija vjerojatno dolaze iz spiritualnih oblika postojanja koji su potpuno različiti od svakodnevnih. Jung navodi da bez obzira na to što ne posjedujemo znanje i razumijevanje za takve forme postojanja, imamo ipak dobar razlog pretpostaviti da je iza vela neshvatljiv objekt koji utječe na nas. On tu moć zove "demon" ili "Bog". Također opisuje i svakodnevni strah za religijska područja koji nas navodi da kažemo "nesvjesno" zato što su i "Bog" i "vrag" postali za nas nešto nesvjesno (24). Po Jungu (Jung, 1964), glosolalija se događa u slučajevima predominacije nesvjesnog. Među ranim kršćanima govorenje u jezicima bilo je primjer navale nesvjesnog sadržaja koji se obično pojavljuju prije integracije ličnosti, tj. jezici su utrli put u mentalno dozrijevanje, kao izraz kolektivne svijesti.

Praktična posljedica ovakvog razmišljanja je shvaćanje da svaki trenutak u sebi nosi obilježja cjeline. Bez obzira gdje se i kada neka pojava odvijala, ona je povezana sa svim ostalim pojavama koje se u tom trenutku odvijaju unutar cjeline. Obje se odigravaju u isto vrijeme. Obje predstavljaju stanje cjeline. Iz jedne pojave možemo saznati o drugoj. Potreban nam je samo tumač. Nešto, ili netko tko će znati kako protumačiti onu pojavu koju poznajemo da bismo dobili odgovor na ono što ne poznajemo(25).

Relaksacijski učinak glosolalije

Iskustvo glosolalije uvijek je udruženo s osjećajem euforije, relaksacije i promijenjenim stanjem svijesti ((Altered states of consciousness – ASC). Takva stanja istraživao je Persinger²⁶ (Persinger, 1984). On objašnjava pozitivni neurofiziološki relaksacijski učinak glosolalije aktivnošću limbičkog sustava i anteriornog hipotalamusa koja je posredovana acetilkolinom koji aktivira parasimpatičke putove, vodi redukciji napetosti autonomne i skeletne muskulature, te metaboličkih aktivnosti koje štite organizam od stresa i smanjuju cerebralnu kortikalnu aktivnost. Taj učinak naziva se trofotropnim, za razliku od ergotropnog odgovora kojem je osnova u simpatičkoj regulaciji posteriornog hipotalamusa i adrenergički inducirana "borba ili bijeg" aktivnost, (fight-flight), s hiperforičnim socijalnim odgovorom.

Trofotropni odgovor reducira kardijalnu i respiratornu frekvenciju, smanjuje galvanski otpor kože, potrošnju kisika i eliminaciju ugljičnog dioksida. Takozvano promijenjeno stanje svijesti (ASC) kombinacija je ergotropizma i trofotropizma, u kojem osoba doživljava osjećaj fuzije s okolinom, svemirom, Bogom, osjećaj moći, grandioznosti, onipotencije, distorzije osjećaja vremena, tjelesnog izgleda, uz maksimalnu sugestibilnost, do gubitka osjećaja identiteta, ekstaze, mističnih iskustava. Takva stanja opisana su pri primjeni tehnika relaksacije, mantri, joge, u dubokom transu, kod kontemplativnih meditativnih tehnika, hipnoze, autogenog treninga. Praćenjem elektroencefalograma (EEG-a) kod osoba u dubokom meditativnom transu uočeno je usporenje i povećanje amplitude alfa valova u kombinaciji s theta valovima. Takav EEG sličan je EEG-u dvogodišnjeg djeteta, dakle prema psihodinamskom tumačenju - regresiji na stupanj prije faze separacije-individuacije. Osobe opisuju "oceanske" osjećaje fuzije s univerzumom, porast empatije za okolinu, te razvoj sposobnosti intuitivnih načina rješavanja problema. Tijekom meditacije u nedominantnoj hemisferi inicira se produkcija alfa valova, a primjenom mantra, tj. automatskog govora, aktivira se i dominantna hemisfera (26). Osobe koje meditiraju uz uporabu vokala, koriste nedominantnu, tj. neverbalnu cerebralnu hemisferu i afektivnu komunikaciju, a oni koji komponiraju mješavinu vokala i konsonanata, koriste dominantnu, tj. verbalnu hemisferu i komunikaciju vezanu uz objektne relacije. Glosolalični govor aktivira obje cerebralne hemisfere (22).

Empirijski i eksperimentalni studiji glosolalije

Empirijski studij glosolalije započinje pretpostavkom kako je glosolalija vrsta glasnog izražavanja koja se može zabilježiti, snimiti i analizirati (27).

Prema Spoerrijevim (Spoerri, 1967) istraživanjima posrijedi je automatski govor i produkcija zvuka, repetitivne, ritmične i melodične intonacije (28).

Vokalizacija se događa u stanju disocijacije, nalik transu i neurofiziološki je korelat sna. Taj govor nije produktivan, tj. nije komunikativan u formalnom smislu, jer ne prenosi poruke. Da bi neko govorenje bilo pravi jezik, mora biti uobličeno u sustav zvučnih simbola organiziranih na način uzoraka i u proizvoljnom odnosu prema vanjskom svijetu i u prvom redu služiti razmjeni informacija. U slučaju glosolalije, nalazimo rudimentarne strukture slične jeziku, ali bez stalnog odnosa između riječi i bez značenja za obične slušače, tj. može postojati fonološka struktura koju govornik smatra stvarnim jezikom, mada nije bilo koji poznati ili izumrli jezik, a eventualno može sličiti nekom poznatom jeziku. Uglavnom je to stoga što govornik nesvjesno oponaša svoj bazični jezik. U tome se današnja glosolalija razlikuje od apostolske, čije su jezike svi slušači razumjeli (28). Kršćani nalaze objašnjenje u tome da se u slučaju govorenja u jezicima prvenstveno radi o slavljenju Boga, što ne zahtijeva tumačenje. Radi se o anđeoskim jezicima čije je porijeklo božansko, odnosno to je nepojmovna molitva, skup znakova koji nemaju značenja za nas, već prenose poruku direktno Gospodinu (29).

Misli se kako katkada govornik moli u nekom, njemu nepoznatom, "pravom" jeziku, mada on osobno ne razumije svoje govorenje. Tada se uglavnom među slušateljima nađe i druga osoba koja posjeduje "dar tumačenja jezika" pa tumači sadržaj izrečene poruke ili molitve. Tumač intuitivno "zna" što je bilo rečeno, mada ne razumije. On zapravo tumači emocionalni sadržaj izgovorenog. Govorenje se smatra znakom da Gospodin želi reći svoju riječ grupi, a tumačenje je riječ koju želi da grupa čuje (30). Spanos je na temelju eksperimentalnog istraživanja zaključio kako je glosolalija tip naučenog ponašanja, konzistentna sa socijalnim učenjem te kako vježbanje značajno povećava tečnost govorenja. Glosolaličko izražavanje direktni je cilj akcije prije nego nevoljno, spontano izražavanje (31). Ponašanje transa uči se u molitvenim skupinama. Obično su to dvosatni obredi, koji započinju kolektivnim pjevanjem, slijedi ritmičko pljeskanje i stupanje kao uvod u trans, koji započinje odsutnošću kinetičke aktivnosti, dezorijentacijom te senzacijama psihičkog, emocionalnog, mentalnog i spiritualnog dobrog osjećanja. Opisuje se supernormalni osjećaj mira i topline, nalik polusnu. Molitveni vođa povremeno stavlja ruke na glavu vjernika, a povremeno netko govori nepoznatim jezicima, što skupina prati slavljem uz uobičajeni zaključak "Hvala Isusu, Halleluja, Hvala Bogu", ili "Tako govori Gospodin".

Fonetski inventarij varira od grupe do grupe stereotipno i rigidno (32). Ponašanje govornika ovisi o socijalnim očekivanjima njihove komune. Neki dobiju i konvulzije, gube svijest, drugi dramatično ulaze u trans ili imaju amneziju za govor. Moguća je i pojava skupne indukcije, kao što je opservirano u socijalno depriviranoj grupi stanovništva na Jukatanu, koju je činilo dvadesetak osoba, među kojima je bilo muškaraca, žena i djece. Govoriti je započela jedna žena, a ostali su po načelu "domino efekta" nastavili govoriti, moliti i pjevati, a prestali jesti i spavati, što je trajalo danima (33). Postoji različitost između glosolalije, religioznih halucinacija, kao što su npr. viđenja Djevice, i sličnih vizionarskih iskustava, koja su različito integrirana u sustave vjerovanja. Vizionarska iskustva dolaze spontano i nestaju, a glosolalija je naučena i traje više godina, mada slabi tijekom vremena (34).

Gradi je proučavao neke značajke udružene s glosolalijom pa razlikuje nekoliko skupina. Govornici koji su prakticirali glosolaliju razlikuju se. Tip A je spokojan, govori dnevno ili nekoliko puta na tjedan, češće privatno, u tišini, a tip B govori i manje nego jednom na tjedan, obično u javnosti, u religioznom ozračju, a češće je povezan sa psihopatologijom. Svjedoci koji su čuli, ali nisu prakticirali glosolaliju i oni koji nisu ni čuli kako to zvuči povezuju taj događaj s uzbuđenjem, smatrajući ga izuzetnom aktivnošću u religioznim skupinama (9,28).

Prikazi slučaja iz naše prakse

Slučaj br. 1 "Mario": Mario je adolescent bremenit obiteljskim i individualnim problemima. On nema kapacitet za razvoj konstantnih odnosa, veze gradi po anaklitičko-simbiotičkom načelu uz dramatične raskide zbog kojih ulazi u teške depresivne krize. Zbog toga je najčešće sam i izbjegava kontakte s vršnjacima, sumnjičav i oprezan. Povremeno je agresivan, uglavnom prema bliskim osobama. Smatra se posebnim i vrlo važnim. Očekuje poseban pristup prema sebi od svakog s kim komunicira. Sve oko sebe promatra "crno-bijelo". Najčešće je ambivalentan i teško se odlučuje kad god je to potrebno. Zato teško nalazi posao, teško ga održava. Uvjeren je u svoje posebne moći, ali i u utjecaj sudbine. U trenutku kad smo ga upoznali održavao je nekoliko seksualnih veza istodobno bez posebnog emocionalnog angažmana i ovisio je o heroinu zbog čega je imao problema s policijom. Živio je u majčinu stanu, uzdržavao se njenom mirovinom i stalno je bio u žestokom verbalnom sukobu s njom i s drugim članovima obitelji. Usprkos stalnom nadzoru policije, uporno je i dalje kontaktirao s dilerima droga, sve do trenutka kada u svom krevetu, dok su roditelji gledali TV program, čini vrlo ozbiljan pokušaj suicida rezanjem vena zapešća. Spašava ga policijska patrola koja dolazi provjeriti gdje se on nalazi.

Nakon dugotrajne hospitalizacije postupno uspostavlja nove kontakte u gradu i pri tom upoznaje skupinu osoba koje ga uvode u iskustvo glosolalije. Nakon tog doživljaja došlo je do značajne promjene u cjelokupnom njegovu ponašanju. Opisuje kako se osjeća voljenim, uz posebno dobro unutrašnje osjećanje. Stalno naglašava kako može u potpunosti kontrolirati svoje osjećaje. Prvo se susreo s fenomenom "jubilacije" (jubilatatio), koji je doživio tijekom istodobne glasne molitve u skupini, koja je spontano prešla u pjevanje jedne riječi "aleluja", kod kojega je svaka osoba oblikovala svoju vlastitu melodiju, stvarnom riječju ili mijenjajući vokale u svim tonovima, a iz svega je proizlazila uzbudljiva, ugodna harmonija. Ovisno o unutarnjem raspoloženju, osjećalo se izražavanje slavljenja, zahvaljivanja, ali i kajanja, molitve. Povremeno se čulo i klicanje, koje je odavalo neograničenu radost koja se ne može izraziti riječima. Vrlo brzo iza tog događaja, po uzoru na druge članove skupine, počeo je "govoriti u jezicima". U skupini doživljava osjećaj zaštite i potpune podrške. Mario nakon otkrića i iskustva glosolalije prestaje uzimati sva sredstva ovisnosti, osjeća se sretnim, smiren je i siguran. Postao je gotovo uzornim građaninom. Ne iskazuje nikakve potrebe za psihoterapijskom, farmakološkom ili podrškom heroina, bez kojeg prije nije mogao zamisliti dan.

Slučaj br. 2 "Marija": Četrdesetogodišnju depresivnu bolesnicu obilježavao je specifični disocijativni, tj. konverzivni simptom poremećaja govorenja, koji prema katamnestičkim podacima traje gotovo deset godina, bez promjena, a nastupio je tijekom postupnog oporavka iz trodnevne poslijetraumatske kome, nakon ozljede glave u prometnoj nezgodi.

Nekoliko članova njene obitelji bolovalo je od duševnih bolesti, a ona je preboljela cerebralnu paralizu iza porođajne traume, uz posljedičnu atrofiju miškulature lijeve strane tijela, parcijalnu epilepsiju i česte glavobolje. Prije kobne prometne nesreće bila je u stanju reaktivne depresije zbog krize u obitelji koja se događala zbog nevjerstva supruga. Nakon buđenja iz kome iza nesreće, patila je gotovo godinu dana od poslijetraumatske encefalopatije i Wernickeove afazije. Postupno se počela prisjećati nekih pojmova i počela je govoriti, ali samo dalmatinskim govorom, tj. ikavicom, kojom su govorili mještani grada u kom su provodili ljetovanje neposredno prije nesreće. U njenu govoru nema nerazumljivih riječi, osim žargonizama i ikavice, koja je neadekvatna i upadljiva, jer je bolesnica Podravka. Zanimljivost je u tome što je ona tijekom cijelog života govorila kajkavski, kao i svi u njenoj okolini, a sada, deset godina iza nesreće, govori sasvim drugim govorom, ikavicom, jer je "zaboravila podravski govor". Sebi i drugima objašnjava kako je kod nje "centar za kaj uništen, a centar za dalmatinski govor se održao" pa čim pokuša reći "kaj", zaboli je u lijevoj strani glave, gdje je bila udarena, tako jako da odmah odustane.

Suprugu je objasnila promjenu na sljedeći način: "Do sad si živio s Podravkom, a sad živiš s Dalmatinkom!" U toj rečenici krije se i objašnjenje cijelog slučaja: otkako je doživjela nesreću i potom počela govoriti "dalmatinski", suprug nije nevjeran i stanje u obitelji se normaliziralo. Ona se nudi kao drukčija, zapravo sasvim druga osoba što je dovelo do smirenja obiteljske krize. Na taj način stalno podsjeća i na ugodne trenutke provedene zajedno u Dalmaciji. Danas je Marija uglavnom socijalno, a djelomično i radno funkcionalna, uspješna i omiljena u svojoj sredini, mada jedina uporno i dalje govori drukčije. Ona se čak na neki način ponosi tim govorom, ističe ga i nudi kao svoju posebnost. Nikad nije tražila liječenje zbog tog poremećaja govora. Upoznali smo je tijekom liječenja prolazne depresivne epizode, koja je uspješno stabilizirana fluoxetinom. Zbog trajnosti i lječidbenog efekta koji je njen način govorenja pokazao u obitelji, govorne poruke bolesnice može se shvatiti kao glosolaliju. "Izlječenje" bi možda dovelo do destabilizacije njena stanja i odnosa u njenoj okolini.

Rasprava

Glosolalija - nerazgovjetni govor u regresivnim duševnim stanjima ⁴, opisuje se kao dio magijskih rituala primitivnih zajednica ^{35,36}, karizmatički dar Duha svetog na kršćanskim seminarima obnove u Duhu ¹¹, krštenje u Duhu kod pentekostalaca ^{12,13}, razvojna regresija na infantilni stupanj kod granično organiziranih ličnosti ^{23,9}, simptom neurološkog poremećaja ^{17,9} ili pak simptom duševnog poremećaja ¹⁴⁻¹⁶. Prema Vivieru stanje nalik glosolaliji predstavlja ranu fazu u razvoju govora – faza preverbalnog govora pa bi, po tom tumačenju, glosolalija bila regresivna manifestacija sjećanja na preverbalni govor²³. Već ovih nekoliko različitih tumačenja na vode na pretpostavku kako glosolalija, sama po sebi, nije ni dar Duha ni psihopatološka pojava, odnosno, kako ona smisao dobiva tek u kontekstu u kojem se pojavljuje. To kontekstualno značenje glosolalije zahtijeva analizu svih okolnosti prije donošenja bilo kakvog suda o njoj u konkretnom slučaju.

U našim prikazima slučajeva ovi kontekstualni čimbenici dopuštaju nam promatrati glosolaliju kao pozitivni psihološki fenomen koji prati prilagodbenu promjenu u osoba koje su razriješile intrapsihički konflikt. Ona dakle nije sama po sebi lječidbeni čimbenik nego tek znak da se događa značajna pozitivna promjena u nesvjesnom koja donosi olakšanje i otvara nove mogućnosti pozitivnog razvoja ³⁷.

U slučaju br. 1 radi se o adolescentu s osobnim i obiteljskim problemima, koji u sklopu svog graničnog poremećaja osobnosti održava vrlo nestalne veze s dramatičnim raskidima i posljedičnim depresivnim krizama. Prvi važan kontekstualni čimbenik je Marijeva osobnost s primarnom i sekundarnom psihopatologijom koju Grady i Loewenthal smatraju tipičnom za osobe sklone iskustvu glosolalije⁹. Drugi, ne manje važan čimbenik je bolničko liječenje na psihijatriji, koje je prethodilo Marijevim promjenama i koje ih je vjerojatno pripremlilo. Naposljetku, on ulazi u religioznu skupinu koja ga podučavanjem i emocionalnim podržavanjem uvodi u iskustvo glosolalije. Mario je dakle vježbao glosolaliju, a kada ju je naučio on ju je prakticirao kao svojevrsnu terapijsku tehniku. To je u skladu s eksperimentalnim opažanjima Spanosa kako je glosolalija tip naučenog ponašanja konzistentnog sa socijalnim učenjem. Prema njemu, glosolaličko izražavanje je direktni cilj akcije, a ne spontani nekontrolirani događaj³¹. Prema Jungu glosolalija se događa u slučajevima prevage nesvjesnog, neposredno prije asimilacije tog sadržaja u svjesno, odnosno predstavlja primjer navale nesvjesnog sadržaja u svijest neposredno prije integracije ličnosti²⁵. Takva asimilacija predstavlja razrješenje potisnutog emocionalnog kompleksa kojim se rasterećuju snage potiskivanja i nastupa subjektivni osjećaj olakšanja, smirenosti i sigurnosti³⁸.

U slučaju br. 2 radi se o ženskoj osobi s disocijativnim i konverzivnim crtama, koja je prije prometne nezgode bila reaktivno depresivna zbog bračnog konflikta, a poslije trodnevne posttraumatske kome ona je oko godinu dana patila od posttraumatske encefalopatije s Wernickeovom

afazijom. Postupno prisjećanje pojmova i njihova govorna uporaba bili su obilježeni neočekivanim fenomenom – pojavom ikavskog narječja. Premda ovaj slučaj nije primjer glosolalije u pravom smislu te riječi, naveli smo ga kako bismo ukazali na psihodinamsku pozadinu nastanka ovakvih fenomena. Naime i u ovom slučaju uočavaju se slični kontekstualni čimbenici kao i u slučaju br. 1. Pacijentica ima disocijativne i konverzivne crte u strukturi osobnosti koja u disocijativnim stanjima govor se stavlja u službu parcijalne svijesti. Ta parcijalna svijest govor koristi kao supstitut direktne akcije tj. stavlja ga u službu otpuštanja zatomljenih afekata. Specifični dijalektalni govor može se protumačiti i kao konverzivni simptom, prezentacija intrapsihičkog konflikta, u službi zaštite od dezintegracije ega³². Neurološki deficit u vidu afazije i učenje govora u tijeku oporavka, izišli su u susret njenoj intrapsihičkoj potrebi za reorganizacijom neurotskih obrana i označavanjem životnog preokreta novim dijalektalnim oblikom. Marija nije počela govoriti ikavicu iznenada nego kroz vježbanje govora tijekom oporavka od afazije pa i to potvrđuje konstelacijsko značenje ikavice u procesu razrješavanja potisnutog emocionalnog konflikta i ublažavanja njegovog patogenog učinka na emocije i ponašanje pacijentice. Osim medicinsko-psihološkog pogleda na glosolaliju postoji i karizmatičko-religijski. Teolozi također upozoravaju na relativno značenje tog fenomena⁴⁰. Prema Dugaliću, koji se poziva na članak Szentmartonia (1998), danas se najveće nedoumice javljaju oko karizmatičkih seminara obnove u Duhu, odnosno različitih pojava koje ih prate: pretjerana afektivnost, govor u jezicima – glosolalija, religiozni trans, počivanje u

Duhu, osjećaj duhovnog mira i ozdravljenja⁴¹. Ponekad se uočava gubitak osobnog identiteta u masi istomišljenika te regresija s bijegom od stvarnosti i odgovornosti. Poseban problem predstavlja afektivna navezanost na karizmatičkog vođu pa seminari često postaju nadomjestak za psihoterapiju⁴¹. Drugim riječima, glosolalija i slični fenomeni pojavljuju se kao konstelacijski podržavan i očekivan fenomen. A large proportion of published empirical data suggest that religious commitment may play a beneficial role in preventing mental and physical illness, improving how people cope with mental and physical illness, and facilitating recovery from illness. However, much still remains to be investigated with improved studies that are specially designed to investigate the connection between religious involvement and health status⁴². Naši prikazi slučaja glosolalije ukazuju na medicinsko-psihološke korijene ovog fenomena u funkciji pokazatelja najave razrješenja intrapsihičkog konflikta.

Zaključak

Glosolalija kao socijalni i kulturni fenomen vokalnog izražavanja nalik nepoznatom govoru ili jeziku, danas se susreće u brojnim skupinama tijekom kolektivnih seansi (trans, religijski rituali itd.). Danas se taj fenomen sve više doživljava kao rezultat naučenog ponašanja, često puta i vježbanja na karizmatičkim seminarima obnove u Duhu. To je popratni fenomen koji sam po sebi nije ni dar Svetog Duha ni psihopatološki simptom, ali mu se oba značenja mogu pripisati, ovisno o konstelacijskim

uvjetima u kojima se događa i polaznim teorijskim osnovama autora. Medicinsko-psihološki, taj regresivni fenomen predstavlja primjer navale nesvjesnog sadržaja u svijest neposredno prije integracije ličnosti. Prikazani primjeri ukazuju na važnost konstelacijskih čimbenika za pojavu glosolalije.

REFERENCES

1. DORLAND'S Illustrated Medical Dictionary, 27th Edition, (W.B.Saunders Co., Philadelphia, 1985).—2. WEBSTER'S New World Dictionary. Second college edition (1970).—3. LEARNING Network Interactive Encyclopedia (<http://www.infoplease.com/ce6/society/A0821030.html>, 2001)..—4. HEFNER, A. G.: The Mystica - on-line encyclopedia (TM. Copyright ©; <http://www.themystica.com/>., 1997 – 2001).—5. JENNINGS, G. J.: An Ethnological Study of Glossolalia, Journal of the American Scientific Affiliation, (1968).—6. GOODMAN, F. D., Confinia Psychiatrica, 12 (1969) 113-129.—7. DODIG, G.: Atipične psihoze. (Muačević V. (ed.). Psihijatrija. Medicinska naklada, Zagreb, (1995) 379).—8. KAPLAN, H. I., J. B. SADOCK, Comprehensive Textbook of Psychiatry/VI, volume 1. Williams & Wilkins, Baltimore, (1995) 540.—9. GRADY, B., M. K. LOEWENTHAL, British Journal of Medical Psychology, 70 (1997) 185-191.—10. SHERRILL, J. L., (Put života – Zrinski, Zagreb-Čakovec, 1976).—11. BIBLIJA, Stari i Novi zavjet. (Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990).—12. KARIZMA, 3 (1996) 16-19.—13. KUZMIČ, P., Izvori, XL, 5/6 (1997).—14. HEMPEL, A. G., R. J. MELOY, R. STERN, J. S. OZONE, T. B. GRAY, Journal Forensic Sci, 4(2) (2002) 305-12.—15. HYMOWITZ, P., H. SPOHN, Journal Nerv Ment Dis., 168(5) (1980), 287-96.—16. MORICE, R. D., C. J. INGRAM, Aust N Z J Psychiatry, 16(2) (1982) 11-21.—17. LANE, D. C., Fate Magazine, (1986).—

18. PFUHLMANN, B., E. FRANZEK, G. STOBBER, *Nervenarzt*, 69(3) (1998) 257-63.—19. WHELAN, C. I., E. D. STEWART, *Int J Psychiatry Med*, 20(1) (1990) 97-108.—20. KOIC, E., L. MUZINIC, V. DJORDJEVIC, S. VONDRACEK, S. MOLNAR, *Društvena istraživanja*, 11:6(62) (2002) 1031-1047.—21. NIKOLIĆ, S.: *Psihijatrija dječje i adolescentne dobi. I dio Propedeutika*. (Školska knjiga, Zagreb, 1982).—22. BRENDE, J. O., B. D. RINSLEY, *Journal of The American Academy of Psychoanalysis*, 7 (1979) 165-188.—23. VIVIER, L. M., *Bibl. psychiat. neurol.*, 134 (1968) 153-175.—24. JUNG, C. G.: *Memories, Dreams, Reflections*. (Random House, New York, (1963) 35).—25. JUNG, C. G.: *Man and his Symbols*. (Doubleday Garden City, NY, 1964.).—26. PERSINGER, M. A. *Percept Mot Skills*, 58(1) (1984) 127-33.—27. COHN, W., *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 5 (1) (1968) 36-39. —28. SPOERRI, T. H., *Bibl. psychiat. neurol.*, 134 (1967) 137-152.—29. MONTAGUE, G. T.: *The Spirit and his gifts: the Biblical background of Spirit-baptism, tongue-speaking, and prophecy*, (Paulist Press, New York, 1974).—30. KILDAHL, J. P.: *The Psychology of Speaking in Tongues*. (Harper and Row, New York, 1972.).—31. SPANOS, N. P., P. W. CROSS, M. LEPAGE, M. CORISTINE, *Journal of Abnormal Psychology*, 95 (1986) 21-23.—32. Behavioral Science Research on the Nature of Glossolalia. *Jorunal of the American Scientific Affiliation*. (<http://www.Bible411.com>, 1968). —33. GOODMAN, F. D., *Confinia psichiatrica*, 23 (1980) 26-34.—34. GOODMAN, F. D., *Psychiat. Clin.*, 6 (1973) 97-103.—

35. De GRANDIS, R.: Dar Jezika. (Svjetlo malo, Zagreb, 2002).—36. LEGRAND, F.: Govorenje u jezicima. (Riječi iskrene, Pušćine, 1999).—37. FINE, J., Can J Psychiatry, 46(10) (2001) 916-22.—38. JUNG, C. G.: Collected Works of C.G.Jung, Vol. 1. 2nd. ed., Princeton University Press, (1970) 30-43.—39. SZASZ, T. H., British Journal of Medical Psychology, 66 (1993) 61-67.—40. FRANCIS, A., J. S. SULLIVAN, Charism and charismatic renewal: A Biblical and theological Study. (Servant Books, Ann Arbor, Michigan, 1982)..—41. DUGALIĆ, V., Obnova u Duhu, Vjesnik, svibanj (2002).-- MATTHEWS, A. D., M. E. McCULLOUGH, D. B. LARSON, H. G. KOENIG, J. P. SWERS, M. GREENWOLD. Arch Fam Med. 1998;7:118-124. --